

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

15 de Consensu, & de personis quæ emtione[m], vel venditionem
perficiunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

De pretio iusto. Cap. 14.

- 1 Pretium iustum quod est.
- 2 Moneta valor quomodo perpendendus, si in diuersis locis & temporibus varies.
- 3 Pretium emtionis legitimum triplex, commune, formale, seu conuentionale, & legale.
- 4 & 7 Pretium rei verum & iustum quomodo ostendendum.
- 5 Pretium venalibus rebus iustum statuendum a quibus.
- 6 Monopolia vendentium improbat & puniunt.

Pretium certum, iustum quoque esse debet, æquum & legitimum, id est, congruum & valori rei accommodatum. *l. si æquo pretio, & l. si fundus, de legat. 1.* Nam si quis vilissimo vendat pretio, alius censetur contractus, quam emtionis: videlicet aut donatio, *l. si quis ante, de acquirit. poss. p. l. si quis conduxerit, loca. p.* aut contractus simulatus, *ut in c. ad nostram, de emti. ap. Gregor. l. per diuersos, 2. manda. lib. 4. c. 35.* Pretium quippe ad æquandum valorem mercis adiectum est emtioni, *l. de contrab. emt. p.* & ad magnam rem comparandam pretium modicum non sufficit. *l. ita autem, in princip. de administratio. tutor. p.* Quo fit ut si ex pluribus rebus, non constat quantum venditum sit, recurrendum est ad quantitatem. *gloss. in l. 1. §. 1. de super. sic.* Sic quantitas pretii & rei eiusque qualitas, declarant qualis fuerit contrahentium mens, & ex quantitate pretii plus minuse venditum presumitur. *l. cum in fundo, §. vxor, de iure dot. p. facit l. 1. de reb. dab. p. l. quoties ad Trebel. p.* ¶ Iustum itaque pretium dicitur, ratione habita æstimationis, & valoris monetæ, secundum usum loci, eius in quo soluitur, *l. deo in arbitrium, de eo quod cert. loc. p.* vel ubi contractus sit, *gloss. in l. semper in stipulationibus, de regul. iur. p. ibi, in regione in qua actum est, frequentatur in l. Imperator, de contrab. emt. in p. ibi presertim si nihil contra consuetudinem si tamen locus, ubi solutio facienda exprimitur, habenda est ratio valoris & monetæ, quæ ibi ex usu sit. gloss. in l. sed et si suscepit, §. libertus, de iudic. in verb. ex genere comparationis.* Sicuti in dubio, eius loci ubi certa restadi debet, pondera, & monetæ seu pecuniæ confiderari, *l. ratio, in fin. de actio. emt. p. l. contraxisse, de actio. in p. 2. de bonis aucto. in iudic. possiden. l. vinum, si cert. parat. in p. debent si quid de numerum qualitate inter contrahendum placuerit, id in primis, ut in aliis conuentionibus, ut placitum seruandum est: si minus, venditor ex omni genere monetæ, quam obtulerit emtor, sumere pretium cogitur, duæ modo sit auctoritate donata a principe, & iusti ponderis, *l. 1. §. fin. de veteris numismat. potesta. lib. 1. c. 10.* nam eam quæ ab usu recessit, non tenetur accipere, quia in vsuali contractum fuisse videtur. *l. si feruus plurimum, de leg. 1. l. Imperator, de contrab. emt. Clem. beneficiorum, in ver. monetâ currentem, de decim.**

3 facit *l. numis, de leg. 3. l. c. de lanonius, §. animas, de fundo instr. ¶ Pretium emtionis legitimum triplex, commune, formale seu conuentionale, & legale. Commune, quale est illud, quo similes res in eodem loco venduntur, & æstimantur, *l. 1. §. 1. de summi. l. pretia rerum, ad leg. Falci. in p. l. si de admin. iur. c. l. mortis causa, §. fin. de dona. caus. mort. p.* formale ex conuentione contrahentium formam accipit, quod pretium differt ab æstimatione facta, secundum rei veritatem, apud Vlpianum, *in l. in lege Falc. 6. 2. ad legem Falci. in p.* possunt enim contrahentes se mutuo circumueire, id est, minus plusve circa æstimationem verâ pretio adicere, *l. in causa, §. idem Pomp. de mino. p. l. item pretio, §. si loca. p.* plura enim iunt, quæ possunt ratione personarum, vel rerum contrahentium, pretium minere vel augete licere extra communem functionem, *ut in l. pretia rerum, ad l. Falc. vel quia res maiorum fuit emtoris, quæ de causa etiam pluri, quæ valeat interest sua se emi, l. si emtione, de minori. p. l. lex qua iutores, de administratio. tutor. vel quia res nobis confines sunt, & nobis accommodat. l. si emi fundus, de leg. 2. l. si æquo pretio, de leg. 1.**

4 ¶ Legale seu proprie legitimum pretium dicitur, quod a lege iustum dicitur, & vera cuiusque rei, lemota omni affectione, æstimatione, quando iuxta reditum fit pretium. *ut l. si quos debitorum, 16. de rescinden. vendit. c. l. penult. de reb. eorum, qui sub iur. vel cura sunt, p. l. Caius, §. Titius, de leg. 2. Iustinianus verum pretium rei putat rerum ecclesiasticarum, quantum de rebus in quinquaginta annis colligitur, §. sanctissimus, de alienation. & emphyteusi collatione, 9. titu. 3. nouella 120. & alibi, §. quia vero Leonis, versiculo, si vero alicuius, de non alienand. rebus ecclesiasticis, colla. 2. titu. 1. in Authentica, est in Nouellis ordine 7. in viginti.*

5 ¶ Iustitiam bene gubernatis, rebus quotidiani & neces-

facii vsus, pretium iustum taxari & defini solet, rebus venum expolitis: neque debet permitti arbitrio mercatorum, vel popolorum. *l. de monopol. c. lib. 4. titu. 19. Agonomorum, ædilium vel aliorum, qui præpositi sunt politicis negotiis, cura est, ut statuant rebus venalibus iustum pretium, habita ratione temporum & locorum, efficiantque ne fraus legi horum fiat. l. 1. l. 4. §. cura curæ, de offici. prefet. urb. in p. l. 1. c. de episcop. audien. Huius rei etiam cura ad decuriones, & ad eos quos episcopos vocatos constat, *l. numerum, §. item episcopi, de minerb. & honor. p.* Sic enim & avaritiæ, & fraudibus via præcludetur, & commercia faciliora erunt, alioquin futurum, *l. de atate, §. ex causa, de interrog. ali. p.* factius sit. Quare rectissime, Caroli noni constitutione apud Molinos lata, anno Domini 1566. statuitur, articulo 8. 2. ut pretium imponatur a iudicibus rebus venalibus, potissimum edulis: & ut caupones, seu hospites, tabellis palam suspensis singularum æstimationem continentibus, fraudem ne faciant. Et hoc ipsum lege alia edictali nuperime renouatum est a rege nostro Henrico eius nominis 3. Galliarum, & Poloniae seu Sarmatiæ rege, latiusque de singulis taxandi decretum.*

¶ Quas ita vrinam tam bene executioni mandarent magistratus, quantum videmus hanc turbam sordidam mercatorum, & dardaniarum & artificum, lucris intentam ex arbitrio vendentem, monopolis tam iniquis & frequentibus, ut ipsa non legem accipere velle a superioribus, sed regi ipsi dare videatur. Sed in curia magistratum, regum imminuit semper auctoritatem in omnibus. Exstant iura ciuilia & regni, qui illos officii admo- neant, & tamen sine lege viuunt, & nihil vanæ proficiunt leges sine moribus: improbant & iura Imperatorum monopolis, & seuerè puniunt, spoliatione omnium bonorum & perpetuo exilio. *l. vnc. de monopol. libr. 4. c. titu. 59. vide Joannem Berberium in Vniuerso iuris, titu. de collegiis illicitis, & monopolis, Francisc. Lucanum in suo tractat. celeberrimo, in 2. parte principal. de casibus bonorum publicandorum, numer. 5. & 6. Jodochum Damhanderium Brugensem, in Enchiridio praxeos rerum criminalium. Cast. gant & Imperatorie nonissime lata in Germania leges, tempore Caroli V. in comitis Augustæ Vindeliciorum habitus, anno 1548. cap. seu articulo 18. eadem pena publicationis bonorum & exilii. Franciscus quoque primus Galliarum rex, prohibuit artificum monopolia, neve ex composito res artificii sui vna tractarent: pena confiscationis corporis & bonorum iudiciali. *confitut. Francisci 1. de abbrevia. litium, art. 191.**

¶ In iusto deinceps pretio indicando, consideratur valor rei, & monetæ ex tempore quo emtio facta est, & loci ubi facta, non habita ratione status, aut qualitatis rei, anterioris vel sequentis, *cum causa, 4. 2. de resib. & cum dilecti, de emtio. cap. dudum, de electi. apud Gregor. l. 2. §. l. si voluntate, in fine, de rescind. vend. c. lex mille, §. 1. de emtio. p. cum similit.* Sicuti enim pretia ex diligenti cultura prædiorum augentur: ita si negligentius habita sint, minui ea necesse est. *l. 3. §. disfructus, de iure sic. in p. l. ad rescindendam, de rescindend. vendi. c. l. fin. c. de alluion.* Sed inspicimus generaliter in conuentionibus, tempus quo contrahimus. Sic habita eius ratione, facile erit statuerè num deceptio in pretio fuerit. Ex his enim variant rebus pretia legitima, ut & ex aliis que ex commoditate, fertilitate, vel sterilitate rerum contingere possunt, ut his verbis Plinius paucis admonet. *Pretia rerum que vsquam posuimus, non ignoramus alia in aliis locis esse. & omnibus pene annis mutari, prout nauigationes consistunt, aut ut quisque mercatus sit, aut aliquis præualens maniceps annonam flagellet, non obliui Demetrium a tota Septastia Neronis principis patri accipere apud consules. Plinius lib. 3. 3. hystor. natur. 13.*

De Consensu, & de Personis quæ emtionem, vel venditionem perficiunt.

C A P. 15.

- 1 Vendi cur res in solidum eadem duobus possit.
- 2 Consensus emtionem perficit.
- 3 Emtoris cum permutatione, & locatione distinctio. eod.
- 3 Emtio dissensu vitiat.
- 4 Vendens aliud pro alio, quomodo tenetur.
- 5 Mandatum in emtionibus & venditionibus puniendum.
- 6 Adulterantis res venales ex Platonis lege pona.
- 7 & 13. Emere aut vendere qui non possunt.

- 8 *Negotiatio quare nobilitatibus, & palatinis inhibita.*
- 9 *Mercatura fordida est. & remouet a Reipublica administratione, & inibi mercatura detestatio, & de mercatorum vili ingenio & auaro, eod.*
- 10 *Negotiatio prohibita civibus Romanis.*
- 11 *Clericis.*
- 12 *Cum barbaris & hostibus.*
- 13 *Emere non licere nisi a cognitio venditoribus.*

1 **M**trum certe videri posset, & cur pluribus separatim vna eademque res vendi in solidum possit, *l. quoties, de rei vind. C.* & utriusque emtori in solidum obligatum vnum censeri, *l. si venditor. 17. de in diem addict.* nisi nobis rationem suggerat consensus, & obligationum eius substantia, quae res nostras non faciunt, nec in nos transferunt, sed tantum obligat ad dandam, vel faciendum.

2 **O**bligatio substantia, de verb. oblig. ¶ Proinde recte tertium, quod substantiale esse dicebamus, emtionis consensus erat, quo, veluti instrumento, forma adhibetur, & res, & pretium, certitudine, distinctionem, & pacta suscipiunt, *l. 1. §. fin. & l. in venditionibus. 9. de contrah. emt. in P. l. 2. de acton. cum similit. inuitus quippe & non consentiens, vendere non cogitur sua, vt diximus. l. in iud.*

3 **L**in vendendis, & l. dudum, de contrah. emt. C. l. sicut, C. de actio. l. ut emere, C. de iure delib. et an. l. nemo exterius, de iudeis, C. Et gratis videtur iniuria, quae ita in honestatis colore velatur, vt aliquis de reb. suis sui homines cogatur facere inuiti. *l. l. dudum, 1. q.* Itaque & inter absentes per nuntium, per epistolam, & alia mediata per loca, ex consensu fieri poterit. *l. 1. §. fin. de contrah. emt. in P. l. fin. C. si quis alteri vel sibi.* Haecque essentiali differentia a bestia permutatione emtio, quae rei interuentu tantum perficitur, *l. ex placito, de rerum perm. & consensus in pretio, eam distinguit a locatione, l. si quis ante, §. fin. de acqui. possessio.*

4 **Q**uare si dissensu vitabitur emtio, sius in corpore sit, vt si vnates pro alia vendatur: secundum eam quam adfert distinctionem Vlpianus, num praesens sit & demonstratum corpus, vt tunc error in substantia non vitiet emtionem: si non certum sit, vitiet, *l. in venditionibus. 9. de contrah. emt. Paulus in l. aliter. 10. & l. quid inueni, 1. q. eod. tit.* vel si demonstratum sit caeco, qui non videt: nec consentire videtur, si eius demonstratum pro alio vendatur. *l. alioquin, 11. de contrah. emt.*

5 **I**demque, si in mensam argento coopertam mihi ignorantem, pro solida imprudens vendidisti, nulla est emtio, pecuniaque eo nomine data condicetur, *l. cum ab eo, 4. §. si de contrah. emt. vel si praeter argenti retinere velit, quia sui interest non fuisse deceptum, actione ex emto consequetur. §. si de emt. apud Iustin. Paul. in l. si ferilis, 2. §. quauis, de actio. emt. P.* Quod latius explicat alio exemplo Marcellus ex Labeonis responsis, in eo qui interpolata vestimenta pro nouis emerit, cui ex Tebariti sententia, quam Pomponius probat, praestandum id quod interest: si ignorans emerit, etiam si ignoraret venditor: & si sciebat, ad damnum quod ex eo contigit teneri. Quae madmodum, si vas aurichalci pro auro vendidisset, praestari debere autum, in *l. Labeo, 4. §. de contrah. emt. P. l. Iulianus de actio. emt. P.* quod vendidit. Hic enim & iniquitas pretii cum minoris valoris re, & fraus resiliit a conuentione suadet, dolique mali exceptio, quae contractus infirmat, *l. legem, de dolo.* vt latius alibi proprio loco traditum est.

6 **E**t si consensum liberum impedire mendacium ignotum non est: quia nobrem iusta lex fuit, quae adiles, seu fori curatores, duas res curare debent: eum vt in foro modestia seruetur, tum vt mendacis abstineant, non vendentes modo, sed etiam ementes, vult Theophrastus de Legibus, quem citat Suidas, in dictione xeta dum explicat illud, *εἰς τὴν τῶν ἀγορῶν ἀνδρῶν νόμον.*

7 **P**lato ad si vitan dum mendacium, & ne quis verbis ad emendam carius falso alliciat, legem praestantem condidit, quae in nostris mercatoribus desideratur. *Laus, inquit, 11. de Legib. rei venalis. & iuramentum longe abstinet. Eum vero qui hanc legem transgreditur, quilibet citius non pauciores quam triginta natus annos cum iuramentum ausderit, impune verberibus cedat: quod si non fecerit, legum proditor habeatur. Eum vero qui legi non obtemperauerit, remque ad altera non vendiderit, quicumque aduertit, potestque arguat: & qui coram magistratibus redarguerit, seruus quidem aut inquitimus, rem adulteratam secum asportet. Cuius vero, si accusare neglexerit, improbus habeatur: sin accusauerit conuictique, diis qui foro praesunt, deditur. Huius autem rei qui manifeste deprehensus fuerit venditor, non solum re ipsa priuetur, verum etiam tot verberibus percussus cadatur, quot drachmis vendebat, praconum ver-*

bo. causa cur verberetur declarata. Valet nihilominus & emtio, si ego me virginem emere putarem, cum esset iam mulier, in sexu enim non est erratum, *l. alioquin, 11. quod si de contrahend. emtio.* sed valet eatenus, vt actione ex emto agatur ad resoluendam emtionem, *l. ex emto, §. si quis virginem, de actio. emt. P.* Ignorantia tamen emtori prodest, quae non in supiurum hominem cadat. *Paul. l. etsi consensum, 1. §. ignorantia, de contrah. emt. P.*

¶ **Q**uia itaque consensus exigitur, furiosi nulla erit venditio, vel emtio: quia nec is consentire dicitur nisi in dilucidis furoris interuallis, *l. 2. C. de contrah. emt. §. 1. eod. tit. apud Iustinianum.* non vendit pupillus sine auctoritate tutoris, *l. pupillus, §. §. pupillus, de auctori. tutor. P. l. quacumque, 18. §. fin. de pub. in rem actio. P. lib. 6. tit. 2. qui a quolibet, 1. 27. de contrah. emt. P. l. si id quod, 7. §. si pupilli, de rescind. vend. P. lib. 13. tit. 5. nec emit, cura suo incommodo: alius namque in hac emtione, vel venditione sibi obligat, ipse autem aliis non obligatur. *l. Iulianus, 14. §. si quis a pupillo, de action. emt. P. lib. 19. tit. 1.* Idipsum si quis emat ab eo, cui sit bonis interdium, *Pomponius l. si sciens, 26. de contrah. emt. in P. l. is cui bonis, 6. de verbor. oblig.* istius namque nulla veluti furiosi voluntas est. *l. furiosus, 4. 1. de reg. iur. in P.* Neque tutor a pupillo suo, seu auctore, emere potest: alio auctore, potest. *l. d. l. pupillus, §. item si tutor, de adminstr. tutor. l. non existimo, de adminstr. iur. in P. l. si in emt. §. fin. de contrah. emt. P.* Sicuti & aliis administratores publicis temporalibus recte interdium est, emere a subditis, in *l. qui officii, §. l. non licet, de contrah. emt. P. l. auferitur, §. quod a profide, de iure sic.* Notantur & casus aliqui similes, a gloss. l. dudum, in verbo, nisi lex, de contrah. emt. C.*

¶ **N**obiliores & natalibus, & illustres, non quidem ab emtionibus necessariorum, vel immobilium arcentur, sed a vili negotiandi exercitio, vt tenuioris vitae homines facilius commercia exercent, *l. 3. C. de commerc. & merc. a.* ne dignitatis impressione voluntates contrahentium intercipient: quare & militibus, *l. milites, C. de loca. milites, de re milit. lib. 1. 2. C. l. vni. tit. negotiator. ne militem, lib. 1. 2. C. & palatinis, l. fin. de rescind. vend. C. l. scriuarios, de numerariis & actuariis, lib. 1. 2. C.* negotiatio inhibetur. Et generaliter indigna & a probis honestisque viris semper aliena visa est negotiatio, quae lucri causa exercetur. Et proinde lex negotiatores hos summouit ab officiis provincialibus, *l. si cohortalis, de cohortali, lib. 1. 2. C. a militiae sacramento, l. 1. negotia, ne milit. ab omni fere dignitate, l. ne quis, de dignitati, lib. 1. 2.* Et apud Thebanos quoque lex, vt nemo habilis esset ad reipubl. munera suscipienda, nisi per decem annos a mercatura desistisset. *Aristot. 3. Politic. c. 3.* Cicero fordidos existimat eos, qui mercantur a mercatoribus: nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur. *Cicero 1. Officio. D. Chrystomus scribit, nullum Christianum esse debere mercatorem: quod nullus mercator Deo possit placere, &c. cap. euicentis, 18. distinct. c. quid aliud, eo.* Etenim mercator, ex diametro peccat in illud quod monet D. Paul. *1. ad Thes. sal. 4. inquit, ne quis in iudicio circumueniat fratrem suum.* Et Plato, genus mercatorum maxime vitiosum esse docet, dum scribit longe a porta maris ciuitates esse edificandas: ne commercis ciues se dedant: quod ciuitas cauponando cum mercibus & diuitiis, repleatur moribus, infidis & intestabilibus, fiantque ciues dolosi animis. *Plato in princ. lib. 4. de Legib.* Annotauit & Cicero Phoenices primos mercatores, mercibus suis avaritiam, magnificentiam, & inextinguibiles cupiditates primum in Graeciam intulisse. *Cicer. 3. de Republ. Vilem & vitium aduersam mercatorum & artificum vitam, dixit & Aristoteles. 7. Politicor. cap. 9.* Et Leo summus Pontifex, melius ait esse dispendia pati, quam negotiationis periculis adstringi: quia difficile sit inter ementis vendentisque commercium, non interuenire peccatum. *cap. qualitas lucri, de penit. distinct. 5.* Hesiodus imprudentem animam vocat, qui ad mercatorem conuertitur, his verbis. *Hesiod. lib. 1. operum & dierum.*

ἔστι δ' ἐν ἐμπορίῳ τρέλας ἀσέβεια θυμῶν, βέλεια χρεάτα ἀσεβῶν, ἢ λιμὸν ἀτρέπη, &c.

id est, *Quando ad mercaturam, verso imprudente animo, Volueris & debita effugere, & famem in amaranam, &c.*

Et Demosthenes, pro Phormione, *ἔστι δ' ἐν ἐμπορίῳ, καὶ χρεῖμασι ἔργα λυμέναις ἀδρόπτοις, πλεονεχίαι καὶ χρεῖμασιν ἐναι τὸν αὐτῶν, δαυμασὸν ἰδίων,* id est, est autem in mercatu, & inter homines pecuniarum quaestum facientes, eundem industriam videri & probum, esse ingenii miraculum. Nec ad rem facit, quod ii sint valde viles

reipublicæ, quod necessaria vt vendant egentibus comparant: hoc enim verum est, sed ideo non illi meliores, quod nobis vtilia adferant, & distrahant: id enim potius sui lucri quam nostri causa actant. Licetque de mercatoribus dicere, quod Iocrates Rhetor de Atheniensium ciuitate, eos scortis similes esse: et enim qui illarum venustate caperentur, velle quidem omnes rem cum ipsis habere: neminem tamen esse tam sui ipsius contentiorem, qui matrimonium cum ipsis iungere dignetur, vt refert Ælianus lib. 12. de varia. historia. c. 3. P. Causas quæ ad mercaturam hos homines cõpellunt recte expressit Horatius lib. 1. carm. Ode 1.

*Luctantem Icaris fluctibus Africum.
Mercator metuens, otium, & oppidii
Laudat rura suis: mox respicit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.*

Et alibi, Horat. 1. Epist. epist. 1.

*Impiger extremos currit mercator ad Indos
Per mare, pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.*

Dauid. Quoniam, inquit, non cognoui negotiationes, intrabo in potentias Domini: Domine memorabor iustitias tuas solius. Psalm. 70. Et Ecclesiasticus, difficile exiit negotians a negligentia, & non iustificabitur caupo a peccatis laborum. Eccles. c. 26.

¶ Aliquando ¶ Romæ nemini ciuium Romanorum licebat comparate, aut fordida officia exercere: sed qui Romæ hæc faciebant, inquilini erant. Dionys. Halicarn. lib. 9. antiquit. Roman.

¶ D. Hieronymus, ¶ mercatorem clericum quasi pestem fuge. c. negotiatorum, 88. dist. Prohibitum & in concilio Tarracõnensi clericis, ne negotientur, & si sint, cõhibeantur a clero. ca. canonum. statuis, 14. q. 4. c. 1. ne cler. vel monach. secul. negot. sem. misc. 2. ad Timotheum 2. Nolite, ait Dominus, facere domum patris mei, domum negotiationis dñi Ioan. Euangelist. c. 2. Zachar. c. 14. Zacharias prædixit. Non erit mercator vltra in domo domini exercituum in die illa.

1. 2. § 4. de commer. & merca. l. 2. quæ res vend. non poss. C. ¶ Prohibentur commercia & emtionis cum barbaris, & hostibus: ne ematur publica annona a priuatis, nisi in locis destinatis. l. penultii.

2. quæ res vend. non poss. ¶ Lex ¶ Caroli Magni: Nullus comparet caballum, bouem & iumentum, vel alia, nisi hominem agnoscat, qui vendidit, aut de quo pago est, aut vbi manet, aut quis est eius senior, in capitularibus Caroli Magni, capitulari quod de nimum arz.

3. d. penult. quod iuri civili accedit, l. inciuile, C. de iur. ¶ Qui ¶ domini non sunt, suo nomine vendere nequeunt, vt in rebus alienis non alienandis paulo ante diximus, & ita de re alien. non alienan. C. si quis alteri vel sibi, C. nisi vel peccatorio nomine pro aliis redant, l. Iulianus, §. si procurator, & §. si quis colludente, de act. emt. lib. 19. ¶ Titu. 1. vel emant, l. 1. §. multum interest, 6. & l. fin. C. si quis alteri vel sibi, & c. lib. 4. ¶ Titu. 50. vel iussu aliorum, vt in l. si liberam 10. & l. dominum, 12. quod cum eo qui in aliam. poss. & c. lib. 4. C. tit. 2. 6. 10. o titulo quod iussu. Et generaliter domino cui licet donare, & de rebus suis libere disponere, licet & vendere, l. cui ius est, 124. de reg. iur. paucis exceptis, de quib. glo. in d. l. cui ius est.

De Laudimiis, seu de Obuentionibus aduentitiis fundi censualis seu beneficiarii.

C A P. 16.

- 1 Clientelare prædium non potest vendi sine consensu superioris domini.
1. & 2. Laudimiorum iure quantum præstetur.
- 2 Venditio, a prix d'argent, & a francz deniers, quid.
- 3 Quintz & requintz in laudimiis quid.
- 4 Laudimia debita tantum ex vera venditione.
- 5 Laudimia ex quibus non debentur.
- 6 Laudimia num debeantur ex redditione gentilitia, vel patris.
- 7 Nam ex Donatione.
- 8 Permutatione.
- 9 Re feudali.
- 10 Precarij constitutione.
- 11 Venditioni prædij, debet apponi in instrumento, cuius domini si censuales.
- 12 Extrãnsactione.

¶ Via de consensu ¶ personarum præcedenti capite actum est, ordo postulat, vt de consensu dominorum agamus, Quid emphyteosis, docet §. adeo. loca. & l. de iur. emphyt. C. l. si ager veltiga. vel emphyt. peti. P. qui prædia sub censu seu pensione an-

nua in emphyteosin dederunt agricolis, vel aliis, vt perse, vel alterius industria, suis tamen sumptibus excolerent. Et proinde quando hæc prædia, quæ in superioris clientela sunt, veniunt, sensus patroni clientelaris beneficiarii habendus est: isque interpellandus, num velit iure sibi retinere, vel probare alteri factam venditionem. Huiusque auctoramenti gratia, partem pretij rei venditæ quinquagesimam ab emtore recipit iure ciuili. l. fin. C. de iure emphyt. Cui tamen hodie consuetudo longissimo tempore vsurpata, vel priuilegium, vel pactum, derogat, vt plus, minusve soluatur, l. 1. & argumento, l. 2. C. de iure emphyt. & ita quod obtinuit singulari iure inspicimus: consuetudine namque Turonum duodecima pars pretij, vt viginti denarioli pro libra laudimiorum nomine, seu, vt dicunt, ventarum, soluitur, in consuetu. Turonens. C. des rachapz. & ventos, artic. 6. cap. 15. receptum id ipsum apud Blesios, in consuetu. Blesiorum, tit. de la matiere cens. artic. 36, 37. apud Bituricensis in laicorum censualibus, nam in ecclesie fundis beneficiariis debentur duo solidi pro libra. in consuetu. Bituric. tit. des coutumes des siez. §. 18. In aliis locis hoc quoque seruatur, alibi tamen diuerso modo. Et longum esset me singula persequi, quæ etiam abunde subministrabit liber qui inscribitur, Le grand costumier de France.

¶ Monebo ¶ solum in istis censendis laudimiis, distingui inter iura debita laudimiorum ex venditione facta a pris d'argent, & debita, ex venditione facta, a francs deniers. Nam quando fit a pris d'argent, soluuntur laudimia ab emtore iure communi, seu ex consuetudine communi: at quando fit a francs deniers, id est pecunia libera & non onerata laudimiis.

¶ Quando ¶ videlicet venditor suscipit onus soluendorum laudimiorum, & vendit liberam rem a præstatione laudimiorum, tunc dicunt solui Quintum, & Subquintum, nomine laudimiorum domino censuali: id est, quintz & requintz dupris: vt in hoc exemplo explanatum habe: veluti si res veneat mille lib. liberis pecuniis, seu a francs deniers, quinta pars pretij, erunt ducentæ libræ: harum autem ducentarum quinta pars erunt quadraginta. Sic habes pro quantum & subquinto 240. libras, & ita si occurrant hæc verba intellige, in consuetudinibus, in consuetudinibus de Paris, tit. des censues & droitz. seigneuriaux, artic. 24, 53, 55. & aux censues d'Orleans. Meaux. Blois. & c. & regis constitutionibus, & in feudorum alienatione.

¶ Aduertendum igitur hæc laudimia integra, secundum consuetudinem locorum, debent tantum ex vera venditione, quæ constat pretio, & merce: non autem in aliis alienationibus, nisi quatenus accedat emtioni, & pretium referunt, & vere alienationem faciunt.

¶ Proinde ¶ non debentur laudimia ex remissione, quæ fit inter iocios coheredes, Barth. in l. fin. de condicio furti. in P. Guido Pappus, in decis. 411. nec ex emtione necessaria, in iudicatum dicit Ioannu. Pappu. lib. 13. Rhapso. Arestor. tit. 2. aresto. 22. argum. l. Cesar, de public. P. magna. §. de furti. qualis accidit in diuisione rei communis, quæ non nisi ex licitatione fit, §. eadem. de officio iudic. apud Iustin. & in datione rei in dotem filia, etiam si res æstimata sit, Ausrorius in quest. Tholos. 278. & ita iudicatum vt non debeantur ex illa datione, refert Pappu. d. lib. 13. tit. 2. aresto 24.

¶ Et ¶ in redditione seu retractu rei venditæ, si cum contra-ctum est, eodem instrumento & tempore, pactitia reddibitio adiecta est, quia vna est venditio conditionalis, & ideo semel tantum laudimia debentur, Pappu. dicto tit. 2. arest. 23. arg. l. si profundo, C. de transacti. contra si postea & pretio soluto reddibitio permittitur, si a me. ad leg. Falcid. in P. Traquell. §. 6. de retracti. conuenio. num. 4. 7. 12. 19. Quod & arbitror locum habere in redditione gentilitia: Nam si laudimia soluerit emtor, a quo proximus venditoris retracti, tenetur emtori rependere. & rursum ex retractu alia laudimia persoluere: quia hæc retractio nona censetur venditio. Albericus de Resato in parte. statutor. q. 95. & 96. Et ita de consuetudine fernari tradit B. verius in glo. 1. §. 5. de retractu. Imo & placuit eundem emtorem rursum teneri ad alia laudimia, si proximus cessit emtori sui retractus, accepta pecunia, quod noua venditio censetur per supplementum pretij. notat Cyn. de Piffario, in l. 1. §. secundo quaritur, de fideiusor. minor. C. Et ita seruari idem Boerius de consuetudine vult, in d. glo. 1.

¶ Num ¶ autem pro donatione rei censuales debeantur laudimia, controuersum aliquando, nec debent voluit Speculator, titu. de locato. §. 107. & 110. & Petrus Iacobi in praxi titu. de action. que pro re em. hystocica, que cadit in commissum. competit. consuetudine tamen Delphinali receptum est, dimidiata laudimia